

Мовна комунікація в педагогічній діяльності

(18 год)

Мета викладання курсу

- ▶ формування системи сучасних знань із прагмалінгвістики про найважливіші аспекти сучасної мовної комунікації в освітньому дискурсі;
- ▶ удосконалення комунікативної компетентності вчителя;
- ▶ забезпечення ефективного спілкування під час педагогічної діяльності.

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ

- ▶ поглибити базові знання з риторики, зокрема щодо жанрів і стилів педагогічного мовлення;
- ▶ розширити світогляд педагогів за рахунок вивчення новітніх здобутків вітчизняних і зарубіжних учених у галузі комунікативної лінгвістики;
- ▶ удосконалити теоретичну та практичну підготовку вчителів шляхом надання теоретичних знань про базові поняття мовної комунікації, зокрема про її складники та види, закони спілкування, способи здійснення мовленнєвого впливу, шляхи оптимізації комунікації тощо;
- ▶ висвітлити взаємозалежність понять «культура», «мова» та «мовлення»;
- ▶ ознайомити з критеріями культури мови, різновидами невербальної комунікації та шляхами їх урахування піз час спілкування;
- ▶ з'ясувати роль ораторських умінь і навичок у професійній діяльності вчителя.

Слухачі курсу повинні **вміти**:

- ▶ застосовувати на практиці отримані знання з комунікативної лінгвістики в конкретних ситуаціях;
- ▶ володіти прийомами успішної мовленнєвої поведінки в різних сферах суспільного життя;
- ▶ вести науковий пошук із вирішення проблем комунікації, що виникають під час педагогічної діяльності;
- ▶ володіти методикою та навичками попередження й усунення комунікативних невдач;
- ▶ аналізувати ефективні стратегії і тактики монологічного й діалогічного мовлення;
- ▶ під час здійснення власної риторично-педагогічної діяльності добирати комунікативні стратегії і тактики з урахуванням лінгвальних та екстралінгвальних факторів;
- ▶ удосконалювати ораторські уміння та комунікативні навички професійної діяльності.

Урахування закономірностей інформаційних процесів і сучасної мовної комунікації в професійній діяльності педагогів

- ▶ Закономірності інформаційних процесів і тенденції розвитку сучасної мовної комунікації. Загальнокогнітивні прояви інформаційних процесів.
- ▶ Закони спілкування. Бар'єри та перешкоди в процесі комунікації. Види і способи спотворення інформації. Основні принципи маніпулювання та шляхи нейтралізації маніпулятивного впливу.
- ▶ Подолання труднощів у спілкуванні. Екстралінгвістичні і просодичні засоби комунікації. Декодування невербальної інформації. Вербальні й невербальні ознаки неправдоговоріння.
- ▶ Мовна поведінка: мовна толерантність і мовленнєва агресія.
- ▶ Особливості професійно-педагогічної комунікації. Переконання і навіювання в процесі комунікації. Мовний аспект культури та етики спілкування у сфері освіти.

Культура мовлення педагогів у професійно орієнтованих комунікативних ситуаціях

- ▶ **Два рівні володіння українською літературною мовою** : нормативне мовлення (відповідне нормам літературної мови) і мовлення комунікативно доцільне (змістовність, логічність, точність, виразність, доречність).
- ▶ **Мовна норма.** Мовний режим у школі. Антисуржик: подолання найбільш уживаних орфоепічних, лексичних, граматичних, стилістичних помилок.
- ▶ **Нелітературні різновиди мови і педагогічна діяльність.**
- ▶ Реабілітована українська лексика, слова іншомовного походження, неологізми й урочиста лексика у мовленні вчителя.

Підвищення мовно-риторичної культури педагога

- ▶ **Жанри усного і писемного мовлення вчителя.** Пояснення, виступ, дискусія, бесіда, дебати, промова, доповідь, лист, щоденник, нарис, автобіографія, утішання, зауваження, гра, подяка, прохання, інтерв'ю, конспект уроку, оголошення, запис у щоденнику, характеристика, коментар, оцінювання відповіді, пропозиція, узагальнювальне слово, стаття, замітка до стіннівки тощо.
- ▶ **Мовленнєві техніки, що забезпечують досягнення пізнавальних, розвивальних і виховних цілей:** метафоризація мовлення, сторітелінг, поєднання традиційних і новітніх засобів унаочнення під час виступів.
- ▶ Мистецтво створення комп'ютерної презентації.
- ▶ **Засоби образності мовлення:** фонетичні (алітерація, звукові анафора й епіфора, асонанс, звуконаслідування); елементи інтонаційної виразності (логічний наголос, мелодика, паузація); лексико-семантичні (багатозначні слова, синоніми, антоніми, омоніми, метафора, гіпербола, словесні анафора й епіфора); синтаксичні виражальні засоби (крилаті вислови, паралелізм, інверсія, риторичне запитання).

Опосередковане спілкування в освітньому процесі

- ▶ Використання комп'ютерних засобів у професійно-педагогічній діяльності.
- ▶ Електронна пошта як засіб професійно-педагогічної комунікації.
- ▶ Електронне листування, електронне повідомлення, коментар на сторінках сайтів, блогерство, робота з електронними банками інформації, участь у теле- та інтернет-конференціях, вебінарах.
- ▶ Імідж педагога в соцмережах.
- ▶ Дотримання мовних норм під час інтернет-спілкування.
- ▶ Етичні правила комунікації в глобальних інформаційних мережах.

Форми контролю

▶ **Теми для самостійного опрацювання**

- ▶ Основні характеристики мовної комунікації уXXI столітті.
- ▶ Використання мнемонічних прийомів на різних етапах мовної комунікації.
- ▶ Мовно-риторична особистість учителя.
- ▶ Риторизація освіти як педагогічна інновація.
- ▶ Роль мовно-риторичних умінь у процесі професійного та кар'єрного зростання вчителя.
- ▶ Конструктивні стратегії і тактики поведінки педагога в конфліктних ситуаціях.
- ▶ Урахування індивідуальних особливостей учнів в освітній комунікації.
- ▶ Інтернет як інструмент підвищення пізнавальної активності учня.
- ▶ Специфіка інтернет-спілкування вчителя з учнями.
- ▶ Вербальний вияв принципів морального кодексу в освітньому дискурсі.
- ▶ Сміслові та психологічні бар'єри комунікації в освітньому процесі.

Форми контролю

Форми практичних робіт

- ▶ моделювання діалогів, виразне читання, симуляційні ігри, аналіз педагогічних ситуацій, редагування текстів, публічні виступи.

Форми підсумкового контролю успішності навчання

- ▶ конкурс ораторського мистецтва, стаття.

Засоби діагностики успішності навчання

- ▶ усне опитування, співбесіда, розв'язання завдань-кейсів, тестування, виконання індивідуальних / групових наукових робіт з актуальних проблем мовної комунікації.